

Ora Ĵurnalo

Numero 48, Februaro 2022

La placo de Gustavo II Adolfo.

Magazino por kulturo kaj plezuro

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	La Sveda Placo en Vieno	18
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	Letero de la aŭstro, Walter Klag, leginte artikolon el "Die Presse" pri koronaj strategioj, i.a. en Svedio.....	19
Espeporko meditas.....	3	Tial germanlingva aŭstro legas librojn en la sveda lingvo.....	23
El la ceremonio de la funebra servo por Britta Rehm 17 januaro en la kapelo de Sankta Luko, Gotenburgo.....	4	Esperanto en Herzberg havas longan tradicion.....	24
La memortago de la ekstermado	6	La Esperanto-biblioteko en Herzberg	26
UEA, Universala Esperanto-Asocio informas .6		La 8a Afrika kongreso de UEA.....	27
Ruĝa brasiko – vera artaĵo.....	7	Okapio, stranga mamulo de tropikaj arbaroj centre de Afriko.....	27
La rubena najtingalo estis savita de du pigoj.7		Ann Westermark gvidas skribokurson en Matemwe, Zanzibar North, Tanzanio	29
Ĉio estas amo	8	Pri sveda poemkonkurso	30
La kardelo kantas en vintro... ..	8	"La 16 reguloj" kaj la pentristo Carl Larsson	32
Kio okazas en la cerbo de Karlo?.....	9	ESPERO, germana entrepreno, kiu apogas kaj la protekton de minacataj bestoj kaj Esperanto.....	32
Kuiristoj	11	Bildo kaj filmo pri Marjorie Boulton	34
La tagon de vegetarismo oni festas la 1:an de februaro.....	13	"Sur bluaj planedoj" eldoniĝis en 2021	35
Ĉu la anglaparolantoj fariĝas viktimoj de la disvastiĝo de sia lingvo?	14	Troviĝas multaj esperantaj gazetoj en la mondo.....	35
La angla estas ja dise parolata	15	Someroj ĉe Sten Svenonius en Kvarnabo	36
La 6:a de februaro estas la samea nacia tago.....	15		
Mapo pri koloniistoj kaj kolonioj dum jarcentoj	16		
Svenska kolonier – Svedaj kolonioj.....	16		

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Esperanto-Societo de Gotenburgo por subteni la esperantobibliotekon en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32, ingegerd.granat@gmail.com. Fina paĝaranĝo: Andreas Nordström, arendsian@hotmail.com.

Kontaktu iun el la redaktantoj kiam vi volas viziti la bibliotekon, ili malfermos al vi!

Limdato por manuskriptoj estas la 1:a en ĉiu monato.

Espeporoko meditas

- ☆ La 17an de januaro okazis **la funebra servo de Britta Rehm**, tre solena kaj bela servo!
- ☆ En ĉi tiu numero **germandevenaj artikoloj multas**. En Vieno troviĝas Schwedenplatz kaj en Herzberg oni vere uzas Esperanton.
- ☆ **Francoj trovas svedan arton valora**, kiam ili uzas bildojn de la sveda pentristo Carl Larsson por ilustru lernolibreton pri la "16 gramatikaj reguloj de Esperanto".
- ☆ Ĉu **angloj** povas senti, ke ne estas nur avantaĝoj lige kun la **disvastiĝo de la angla**? Laŭ Riksablo, certe!
- ☆ **Josef Kříž de Ĉeĥio** aldonas **gazeton el Japanio**. Do, Ora Ĵurnalo havas ankoraŭ unu kolegon!
- ☆ Multaj svedoj spektas la TV-programon "På spåret" (sur la trakoj) vendredajn vesperojn. Fine de januaro unu vojaĝo iris al Afriko. Unu el la demandoj al la konkursantoj temis pri tre malofta afrika besto, kies kapo similas al ĝirafino kaj kies postaĵo similas al zebro. Estis novaĵo por mi. Nun **Espoir Kasati, loĝanta en Kongo, rakontas pri la okapio**.
- ☆ La uzo de **Zoom** kaj aliaj retaj komunikiloj kreskis. Ekz. vi povas ĉeesti la **8an Afrikan kongreson de UEA**. De Gotenburgo ekis **Zoom-kurso** por komencantoj, progresantoj kaj "spertuloj", kies sola manko estas ke ili ne multe parolas Esperante.
- ☆ Leginte **la rakonton pri Karlo, fare de Raita Pyhälä**, ni verŝajne rekonas la problemojn pri personoj, kies cerboj pli kaj pli ŝanĝiĝas pro demenco. Tiu malsano ja ankaŭ multe influas familianojn.
- ☆ Ora Ĵurnalo ja ne estas komerca magazino. Ĝi estas senkosta ĉar ĉiuj laboras senpage. Tamen ni enmetas artikolon pri "**Espero,**" **germana firmao**, kiu celas kaj disvastigi Esperanton kaj protekti bestojn kiuj riskas esti ekstermitaj.
- ☆ "**Sur bluaj planedoj**" de **Laure Patas d'Illiers** aperis aŭtune 2021. Ĝi estas unu el la kandidatoj al nia nova **zoom:a Librorondo**, kiu komenciĝos fine de aprilo.
- ☆ Nova serio fare de Ingegerd pri **gotenburgaj kuiristoj** komenciĝas. Ili ĉiuj estas kolorriĉaj kaj bone konataj en la urbo. Por kompletigi la bildon, mi serĉas kuiriston, kiu nur kuiras vegetare. Kie ri troviĝas?
- ☆ Troviĝas someraj memoroj, kiam la klubanoj jaron post jaro iris al Kvarnabo, ĉe la lago Anten, ĉirkaŭ 60 km for de Gotenburgo, **por viziti Sten Svenonius** en lia somerdomo. En la proksimeco oni povas iri per ĉarma malnovstila trajno al ruino de kastelo, kiu laŭ sorĉo forbruliĝas ĉiun centan jaron. Post la tria bruliĝo ĝi nun restas ruino, kie oni somere havas ekspoziciojn kaj turnirojn.
- ☆ Kia estos la somero 2022? Ĉu ni denove povus havi **someran kurson**? Ni vidu!
/Siv

El la ceremonio de la funebra servo por Britta Rehm 17 januaro en la kapelo de Sankta Luko, Gotenburgo

Ĉirkaŭ 25 personoj ĉeestis, malgraŭ ke Britta ne havis multajn parencojn. La kapelo estis hela, la suno brilis kaj ĉiuj kunkantis en la himnoj.

Geamikoj kaj reprezentantoj de societoj, en kiuj Britta membris, iris al la absido, kie troviĝis foto de Britta. Ili dankis ŝin pro ŝia agado en la resp. societo – kompreneble ankaŭ ni dankis ŝin.

Venis floroj de KELI.

Sur nia bukedo estas skribite: "Vi minns dig med stor glädje! Göteborgs Esperantoförening." (Ni memoras vin kun granda ĝojo! La Esperanto-Societo de Gotenburgo.)

Rimarku la maskon! Estas ja ankoraŭ koronatempoj.

Post la ceremonio staras Margareta, Anita, Andreas, Ingegerd kaj mi ekster la kapelo. Eĉ se funebra servo ofte estas malĝoja kaj melankolia afero, ĝi tute ne estis tia dum la servo de Britta.

Mi imagas ke ŝi staras kun ni en la sunbrilo, ridante, portante sian blankan mansakon kaj rakontante gajan historion.

Fartu bone, Britta, en via nova mondo! /Siv

La memortago de la ekstermado

Neniam plu!!

Ne lasu la flamon de paco estingiĝi!

El la "Forumo por vivanta historio":

La 27-an de januaro homoj en la tuta mondo kunvenas en ĉiujara evento. Ĝi estas la Internacia Tago de Memoro por la Viktimoj de la Holokaŭsto – la sama dato kiam la Holokaŭsta koncentrejo Auschwitz-Birkenau estis liberigita en 1945. En 2022, tio signifas antaŭ 77 jaroj.

Ekde 2001, ĝi estas nacia memortago. En 2005, UN deklaris ĉi tiun tagon Internacia

Tago de Memoro. Estas tago, kiam ni honoras la memoron de ĉiuj murditoj dum la holokaŭsto kaj de tiuj, kiuj rezistis. Tago por ĉiuj, kiuj volas esprimi sian subtenon por la egalvaloro de ĉiuj homoj.

Lige kun Holokaŭsta Memortago, manifestacioj, seminarioj kaj edukaj projektoj estas aranĝitaj en multaj lokoj ĉirkaŭe en Svedio.

UEA, Universala Esperanto-Asocio informas

La komitato baldaŭ decidus pri vendo de la nuna oficeja domo de UEA. Konservante la decidon al la Komitato, UEA malfermas la debaton ankaŭ al sia membraro.

Resumo aperis en la Forumo de UEA kaj en la diskutlisto UEA-membroj, vidu la ligilojn sube.

*Torben Svendsen, Danio, atentigis nin.
Dankon!*

<https://forumo.uea.org/temo/173-%C4%89u-vendo-de-la-nuna-oficeja-domo/>

<https://groups.io/g/uea-membroj/topics>

Vidu ankaŭ: <https://www.liberafolio.org/2022/02/07/la-komitato-decidis-pri-la-vendo-de-la-co/>

Ruĝa brasiko – vera artaĵo

La ruĝa brasikokapo estas la monata artaĵo. Vidu ĉirkaŭe, artaĵo troviĝas ĉie!
/Ingegerd

La rubena najtingalo estis savita de du pigoj Rubinnäktergalen räddades av två skator

Laŭ Göteborgsposten, la rara birdo ne havas tiel grandan ŝancon pluvivi ĉi tie.

Jan Hellström rakontas:

La rubena najtingalo, kiu altiris multajn birdrigardantojn al Vargön ekde novembro, estis lastatempe atakita de kato laŭ artikolo hodiaŭ en la ĵurnalo TTELA. La kato havis ĝin en siaj ungegoj. Tiam venis du pigoj kaj komencis ataki kaj inciteti la katon, do ĝi liberigis la birdon. Ĉi tio laŭ TTELA.

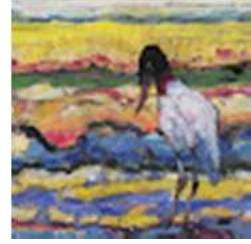
Jan Hellstrom berättar:

Rubinnäktergalen, som lockat många fågelskådare till Vargön sedan i november attackerades nyligen av en katt enl en artikel idag i tidningen TTELA. Katten hade den i sina klor. Då kom två skator och började attackera och retas med katten, så den släppte fågeln. Detta enligt TTELA.

Ĉio estas amo

Torben Svendsen sendis la jenan kanton en esperanto, kaj kun angla subteksto: <https://youtu.be/09Pp-2uCogE>

Vi nur posedas vin mem
Mi nur posedas min mem
Tamen – la mondo estas amo
Ŝi posedas nur sin mem
Li posedas nur sin mem
Ĉio – la mondo estas por ĉiuj

Nenio en la mondo
Valoras pli ol amo
Nenio en la mondo
Kiel la ridanta infano

Kio vivas en mi
Kion mi vidas en vi
Estas la bela vivo
Ĉio estas amo

La birdo kaj la kanto
Odoro de la floro
Ĉio – kio spiras
Volas resti en paco

Nenio en la mondo
Valoras pli ol amo
Nenio en la mondo
Kiel la ridanta infano

Banjo Esperanto

www.armelamiot.com

La kardelo kantas en vintro ...

Jen vidu – neĝas, jen vidu – neĝas
Tre amuze ha, ha!
Ho, nun ja vintras, ho, nun ja vintras
en mia koro, Hura!
Do, prenu sledojn eksteren kaj gantojn
surmanen
Kaj subeniru deklivon,
Ho, bona vojaĝ'!

La rubekolo demandas al la kardelo:
– Kiel vi meritis viajn multkolorajn plumojn?

Bildoj de Renate Säfström
www.fotoforlivet.com

Kio okazas en la cerbo de Karlo?

De Raita Pyhälä

Ne nur unu fojon sed ripete. Anna ne povas kompreni. Tio iom timigas ŝin. Kaj Karlo mem ne agnoskas. Li volas vivi kiel antaŭe.

Sur la tegmento de la domo al la riparisto mankas ripariloj, kiujn Karlo trovas en la garaĝo, sed li ne povas tien iri. Li ne povas vidi, kie ĝi estas, kaj li hezitas. Anna mem iras por la iloj, kaj kiam ŝi revenas, Karlo diras, ke en lia kapo vidiĝis tute aliaj garaĝo kaj korto konataj de li en la infanaĝo.

Alian tagon, kiam Karlo devus atendi Annan ĉe la stacidomo kaj preni ŝin hejmen, kiam ŝi revenas de la ĉefurbo, Anna ne vidas lin aŭ lian aŭton ie. Busoj ne plu trafikas al ilia izolita vilaĝo. La loĝantaro draste malpliĝis. Ĉu ŝi prenu taksion por la sesdek kilometra distanco aŭ plu atendu la edzon? Ŝi decidas telefoni. Karlo pardonpetas, ke li forgesis la rendezuon, kaj trankviligas Annan, ke li aperos ĉe la stacio en unu horo.

Revenvoje ili gaje interparolas pri ĉiutagaĵoj kaj Karlo zumas rusajn romanojn, ankaŭ kantas france kaj ruse ĉiujn kanzonojn, kiuj kunigas ilin. Dum la kvardek jaroj de kuna vivo ili ĝuis muzikon, kanzonojn kaj kantojn, similaj fakoj en la laborvivo. Tri infanoj, samopiniado pri gravaj decidoj en la vivo veldis kaj forĝis ilin en unun. Tamen tio ankaŭ rigidigis ilian rilaton. Anna sentas, ke io ŝanĝiĝos kaj ne en bonan direkton.

En Universala Esperanto Kongreso eksterlande Karlo forgesas la koncerton, kiun ili ambaŭ volis aŭskulti. Anna sidas tie jam, rezervis seĝon por li, ŝi oftege turnas sian kapon al la enirejo, sed li ne aperas. Post la fino de la koncerto li telefonas, ke li ne trovis la koncertejon kaj li bezonas Annan por trovi la vojon de la bierejo al la studenta loĝejo, kie ili tranoktas. Anna kontraŭvole decidas renonci al la malfruvesperaj programoj, ŝi ne kuraĝas lasi Karlon promeni sola, ĉar li povus perdiĝi en la malhelaj stratoj. En la vestiblo de la studenthejmo afable salutas ilin la gardistino, kiu jam konas ilin, ĉar Karlo ĉarmis ŝin per siaj komplimentoj kaj ŝercoj. Anna eĉ fotis tiujn du, kiuj pozis por ŝi, amikece brakumante unu la alian kaj kun rideto sur la lipoj.

Post la UK Karlo per sia aŭto tute sekure veturigas Annan kaj sin mem de la flughaveno al la hejmvilaĝo, sed Anna devas atentigi lin pri la turniĝoj kaj vojkruciĝoj. Ŝajnas ke li ne vidas ilin, eĉ la kruĉiĝon, kie ili centfoje turniĝis por viziti siajn geamikojn kaj lian kolegon. Hejme kelkfoje okazas, ke Karlo ne memoras, ĉu jam okazis la tagmanĝo aŭ ne. Li ne ĉiam trovas sian propran necesejon. Dum vizitoj kaj tranoktoj en fremdaj ĉambroj Anna devas atenti, ke li ne pisas en florpoton aŭ netaŭgan angulon. Anna demandas sin, ĉu li duondormas aŭ somnambulas. Ĉe virina gastiganto okazas, ke li obstine volas eniri ŝian dormoĉambron anstataŭ ol reveni en la liton apud Anna. Fine Anna kaj la gastigantino ride devigas lin elekti la ĝustan pordon. Dumtage ĉio iras kiel antaŭe. Karlo ne memoras sian noktan eraron, li senĉese rakontas siajn plej bonajn historiojn kaj sukcesas amuzi kaj interesi ĉiujn ĉeestantojn. Krome, li helpas la dommastrinon pri la plej pezaj laboroj. Mallonge dirite, li kutime kapablas ĉarmi kiun ajn kompanion.

Anna fariĝas singarda kaj suspektema. Post ripetaj malorientiĝoj de Karlo sur la kutimaj itineroj, ŝi ekdemandas sin, ĉu Karlo daŭre

havas la rajton posedi sian licencon. Ĉu ŝi sciigu la policon? Ĉu ŝi respondecos, se okazos akcidento? La aŭto estas nemalhavebla, la distancoj al kuracisto, dentisto, trajnoj, flughavenoj longas sesdek kilometrojn aŭ pli. Anna ne havas la licencon. Kiel stulte, ke ŝi ne akiris ĝin kiam juna. Sed ŝi tiam estis tro ŝparema kaj pensis, ke sufiĉas ke unu en la familio stiras. Publika trafiko tamen ne plu ekzistas. Krome, Karlo neniam pardonus ŝin, se li perdus sian konduklicencon.

Anna petegas Karlon, ke li testigu sian memorkapablon en la plej proksima urbo. Longe ŝi petadas antaŭ ol li konsentas, kvankam kontraŭvole. Post la ekzamena intervjuo, kiun Anna ne rajtis partopreni aŭ aŭdi, Karlo eliras tre kontanta pri si. "Ho kiel ili miris ke MI devas esti ekzamenata. Mi ja estas tute sana. Estis nur unu aŭ du demandoj, al kiuj mi ne volis respondi."

Neŭrologo vokas por inviti Karlon al plia ekzameno. Karlo koleriĝas kaj rifuzas eĉ interparoli kun la telefonanto. Anna devas pardonpeti pro lia konduto. La neŭrologo ne retelefonas. La vivo daŭras, ne malagrabla. Okazas pluraj belaj kaj feliĉaj tagoj. Alvenas aŭtuno, la koloroj de la naturo ekflamas. En sunaj tagoj Anna kaj Karlo rastas la falintajn foliojn de aceroj kaj betuloj por porti al la kompoŝto. La ĉielo mirinde bluas, same la apuda lagego, kies insuloj speguliĝas orange kaj flave en la senonda bluega akvo. Lun tagon Karlo laciĝas pli ol en la antaŭaj, li diras, ke li volas ne rasti en la sekva tago. Eĉ la bona tagmanĝo kaj la ŝatata franca kafo ne vigligas lin. Anna ne scias kiel helpi. Feliĉe en ilian korton turniĝas ruĝa nekonata Fiat. Ili ambaŭ scivolemas, kiu elaŭtiĝos. Evidentiĝas ke tio estas Esperanta gasto volonta surprizi ilin per ne-antaŭ-anoncita vizito.

Vespere Karlo hejtas la saŭnon, li ja volas, ke la fremdlandano konatiĝu kun la finna saŭno. Nenio amikigas pli ol sinbanado en la saŭno,

kie ĉiu homo estas nur sia nuda memo. Post la saŭnumado Karlo kaj la gasto diskutas germane kaj Esperante. Karlo proponas bierumadon kaj rostadon de kolbasetoj ĉe la senpordeta fajrejo. Ankaŭ tio ja estas finna kutimo en saŭnovesperoj. Ĝis malfrua horo la du viroj interparolas pri seriozaj kaj ŝercaj temoj ĝis natura laciĝo kaj la bonnoktaj salutoj.

Je la dua horo nokte Anna vekigigas pro laŭta kriego. Ŝaltinte lumon ŝi vidas ke Karlo sidas kun pugnigitaj manoj en la lito, kriegas. Ŝajnas, ke li dormas, li ne malfermas la okulojn. Anna supozas, ke li suferas de koŝmaroj. Ŝi frapetas liajn vangojn, parolas al li tenere, provas veki lin. La pugnoj

malfermiĝas kaj li refalas sur la matracon. Silentas....Ĉu ĉio en ordo do?...Kial li ne respondas?...Kial li ne malfermas la okulojn?...Ĉu li spiras?...Anna metas sian orelon sur la bruston de Karlo.

Ne. Karlo ne plu spiras!

La ambulancoj diras, ke ili nenion povis fari. Ili nur telefonos por alia aŭto por forporti la mortinton. Anna demandas, ĉu ŝi antaŭ tio rajtas adiaŭi la homon, kun kiu ŝi vivis kvardek jarojn. Ŝi genuiĝas apud Karlo sur la planko. Kion ŝi diras al li, tion neniu aŭdis kaj ŝi mem ne plu memoras.

/ Raita Pyhälä

Kuiristoj

”Tro da kuiristoj kaĉon difektas”

de Ingegerd

Svedio estas ”manĝolando!” de nordo ĝis sudo. Mi volas diri tion kun decidemo.

Multaj famaj manĝejoj kun famaj kuiristoj, ĉiu kun siaj propraj specialaĵoj.

Aparte en Gotenburgo:

”**Kometen**” estas vere kultura restoracio, kiu funkcias ankoraŭ hodiaŭ.

”**Sjömagasinet**” en Klippan estas alia loko kaj estas multaj, multaj pli.

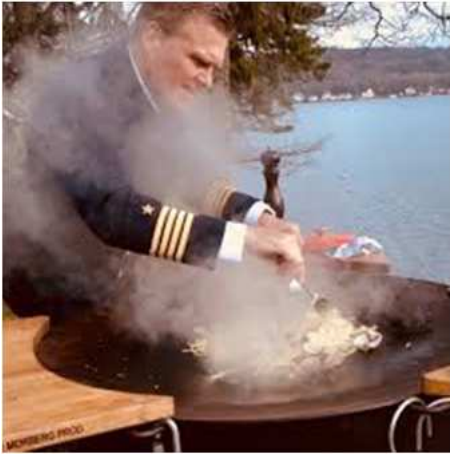
Mi intencas fari serion pri kuiristoj. En ĉi tiu serio, mi volas paroli pri kuiristoj, kiuj povas esti ligitaj al eventoj, televidaj programoj kaj simile. Tri personecoj en ĉiu numero, kelkfoje en la estonteco.

Vidu ilin kiel inspiron por via propra kuirado.

”Hemse-Nisse” en Gotlando kun edzino.

Kapitano Mangô, "Kapten Mat"

Kio estus pli bona maniero ol komenci la serion per "Kapten Mat" ĉe patego freneza (vidu la bildon).

Li kutime esprimas sin eŭforie pri stari ekstere kaj kuiri. Plejparte li pravus, sed li ankaŭ staris en pluvego kaj luktis kun sia vespermanĝo. La bela marjako, ĉu ĝi povas defendi sin kontraŭ ĉiuj oleoj kaj grasoj, kiuj spicas viandan manĝon?

Parolante pri spicoj, li havas specialajn spicojn, pri kiuj li reklamas. Fumaĵita paprika pulvoro supozeble estas la donaco de Dio al la homaro!

Multaj estas tiuj, kiuj maltrankviliĝis pri la alkoholkutimoj de la Kapitano, sed koncerne tiun zorgon, la kapitano metis fuman nebulon sur sian paton kaj sabris ĉampanon kiel neniam antaŭe. Bonaj vinoj ankaŭ estas inkluzivitaj apud la bongusta manĝaĵo, kiun kapitano Mat kuiras en la vaporoj super sia granda pato ekstere.

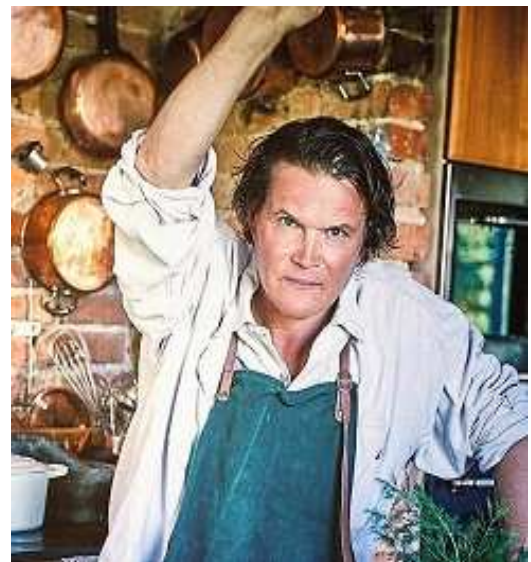
Sed, estas fakte la manĝaĵo, kiu estas enfokusigita, tie malsupre ĉe la lago kaj ĉe la pato.

Kiam finfine ĉio estas kuirita kaj gustumita, la kapitano eksplodas per volupta Mmmmmmm... Ĉi tio estas vere bona! Mmmmm... dum la fotantino kaj la kato Mat rondiras kun la "avar-akvo" (salivo) fluanta en riveretoj el la lipanguloj.

Per Morberg

Kio estos por manĝaĵo?

Estas Per Morberg kiu faras tiun demandon al si en la televida programo "Kio estos por manĝaĵo?" La sovaĝa kaj esprimplena kuiristo Moberg detruas la kuirejon kvazaŭ li estus la asa dio Toro, kiu estas ekstere en la plej furioza ŝtormo. Patoj kaj aliaj iloj ekfulmas kaj tondras kune kun poreoj, mituloj, omaroj kaj duona apro kaj alko, kiujn Morberg mem pafis kun granda braveco... Paf! Eble estas tute prave, ke li ekludas "aĉajn" rolojn en la teatraĵoj kaj televidserioj, en kiuj li partoprenas kiel aktoro. Kiu ne pensas pri Obeliks, amiko de Asteriks, kiam vi spektas la programon "Kio estos por manĝaĵo" sur televido?

Ulf Wagner

aŭ "Sinjoro Michelin-stelo mem" en Göteborg.

Nu, tio efektive estas vera. En 1989, li estis la unua Gotenburgo-kuiristo kiu ricevis stelon

en la Michelin Guide. Tiam li prizorgis la restoracion "The Place".

Li ankaŭ estis restoraciestro ĉe "Sjömagasinet" en la distrikto Klippan kie li

laboris kun kuiristo Mannerström. Hodiaŭ li estas 66-jara, kaj post la vendo de Sjömagasinet, li malfermis la gastejon "Wagners" kun delikata menuo. Eble ĝi estas omarsalato aŭ bova fileta karpaĵo, kiu scias.

Se vi volas rigardi, vi devas iri al strato Östra Larmgatan 18 en Gotenburgo. La plej amuza memoro, kiun mi havas pri Ulf Wagner, estis lia memoro en la televida programo "Steloj ĉe la Kastelo", dum la epizodo kun Kjell Bergqvist, kie Bergqvist mendis frititan falu-kolbason kun terpomkaĉo kaj mirteloj... Mi promesas, se Ulf Wagner estus ekskuracisto, Kjell

Bergqvist estus transdonita al "frenezulejo en forta frenezjako". Tamen, li povis kuirigi multajn pladojn en kasteloj dum la serio, do kompreneble li povis fari la tagon de Kjell Bergqvist kun falu-kolbaso ...

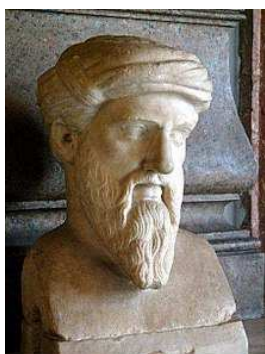
La tagon de vegetarismo oni festas la 1:an de februaro

Miaj gepatroj estis vegetaranoj. Tiutempe oni ne trovis tiom da vegetaraĵoj en la nutraĵvendejoj. Kelkaj miris pro la nekutima dieto. Aliaj moke ridis. Mia patro foje diris: "Mi deziru, ke ĉiuj bestoj, kiujn mi ne formanĝis, estontece iru en vico al mia tombo."

Interrete mi trovis la jenan:

En la 60a kaj la 70a jardekoj oni favoris vegetaran manĝon kaj vojaĝoj al Hindio estis popularaj.

Jam inter la iamaj grekoj troviĝis vegetaranoj, ekz. Pythagoras dum la 6a jarcento antaŭ Kristo. En Hindio la vegetarismo havis ligilon al la religioj.

Dum la 17a kaj la 18a jarcentoj en Svedio kelkaj estis inspiritaj al vegetarismo pro bestprotektaj kialoj. En Anglio la *Vegetarian Society* estis fondita en 1847.

En Svedio la kuracisto Fredrik Melander eldonis vegetaran kuirlibron en 1876.

Nuntempe oni emas motivigi vegetaran vivstilon per la protekto de la medio.

Mi ĵus finlegis la sciencfikciajn novelojn "Sur bluaj planedoj" de Laure Patas d'Illiers. La verkistino moviĝas tempe kaj geografie. En la ĉapitro "Ordinara tagmanĝo" ŝi rakontas pri imagita estonteco.

Avino diras: "Manĝu vian ĵeleon el planktono!" La nepino ne volis. Avino: "Tre bongustas, mi elektis ĵeleon aromigitan je oranĝo kaj ene estas proteinoj. Vi bezonas proteinojn por kreski [...] Sciu, planktono devenas de la oceano, ĝi estas aro da tre etaj bestoj, tiel malgrandaj, ke vi ne povas vidi ilin." La nepino: "Kial oni manĝas bestojn?" Avino: "Ĉar ili enhavas proteinojn kaj ni bezonas tion. En la malnova tempo, oni manĝis ĉiajn bestojn. Nun ne plu estas bestoj, krom la mara planktono". Nevino: "Antaŭe, ĉu oni manĝis bestojn kiel Jiji (ŝia ludilo, pluŝa urso)? [...] Antaŭe, ĉu oni manĝis dinosaŭrojn?" Avino: "Ne, ili jam estis malaperintaj." /Siv

Ĉu la anglaparolantoj fariĝas viktimoj de la disvastiĝo de sia lingvo? (La internaciigo de la angla kiel venĝo al anglaparolantoj.)

de Riksablo

“Vi trudis ĝin al ni; do nun ĝi ne estas via.”

Mi estas brito, naskita en Britio, loĝanta en Britio. Mi ŝatas mian denaskan lingvon. Kial mi taksas ĝin malbona ilo por tutmonda interkomunikado? Multe da homoj kun aliaj denaskaj lingvoj pasive akceptas, ke oni devas lerni la anglan por progreso en edukado, komerco ktp. Krome, multe da anglaparolantoj ŝajne opinias, ke tiu estas feliĉa stato, nur avantaĝo por ili. Eble, ili ne intencas lerni alian lingvon, do ne ĝenas ilin la fakto, ke se angloparolanto ekster la hejmlando provas diri ion alilingve, plejofte la aŭdanto kaptos la ŝancon por praktiki sian scipovon de la angla, kaj respondos angle. Nu, tio ĉagrenetas sed apenaŭ estas grandega problemo; ekzistas pli gravaj problemoj.

Preskaŭ ĉiu konstatas, ke uzado de la angla (aŭ alia nacia lingvo) kiel internacia lingvo nepre enkondukas iom da malegaleco; multaj homoj ankaŭ konstatas, ke tia situacio povas vole-nevole enkonduki multe da malplaĉaj miskomprenoj; sed tre malmultaj konstatas,

ke tio trudas pezajn malfacilaĵojn al la anglaparolantoj en tiaj interparoladoj. Oni pensas, ke la anglaparolanto havas superan, do pli agrablan, pozicion en tia interagado. Tute ne necesas.

Dum du jaroj mi laboris en Eŭropunia esplora projekto. La laborlingvo estis la angla. Tio estis dolora sperto! Mi ade miskomprenis la provojn je komunikado de la kunlaborantoj, aŭ igis miskomprenojn inter ili, ĉar mi multfoje forgesis, ke ili fakte uzis alian lingvon ol mi (ja fremdan lingvon, kiu false ŝajnis sin mia propra!). Ne ĉiam temis pri bagatelaj nuancoj; ofte temis pri gravaj signifoj. Krome, ilia frazfarado kelkfoje ŝajnis al mi, kiel venĝo al miaj samlingvanoj, rekompence pro trudadi alilingvanojn uzi mian lingvon. Tiom da malbelaĵoj sturmas la orelojn! – elbuŝitaj (kaj, speciale, skribitaj en dokumentoj oficialaj) sen iu ajn sento de la estetiko de lingvo, kiu povas esti bele esprima ilo!

En la rolo de la angla kiel "globa lingvo" oni trovas specon de venĝo por la multaj pekoj de la brit-usona imperiismo! Mi naskiĝis post

la plejparto da tiuj pekoj, kaj ne volas pagi prezon por ili...

/Riksablo

La angla estas ja dise parolata

La angla estas mondlingvo en maniero kiel neniu alia lingvo iam estis antaŭe en la historio. Kvankam la latina estis uzata kiel internacia lingvo dum la Mezepoko, ĝi estis uzata nur en Eŭropo.

La angla estas uzata hodiaŭ en ĉiuj kontinentoj kaj en preskaŭ ĉiuj landoj de la mondo. La tri rondoj foje estas menciitaj:

La interna rondo, kiu inkluzivas ĉirkaŭ 400 milionojn da homoj, estas la landoj, kie la angla lingvo estas parolata kiel unua kaj ofte nura lingvo. Ĉi tiuj estas ĉefe Usono, Britio, Kanado, Aŭstralio kaj Nov-Zelando.

La meza rondo, kiu inkluzivas ĝis 500 milionojn da homoj, ĉefe en Afriko kaj Azio, estas la landoj kie la angla estas pli-malpli oficiala dua lingvo. Ĝi povas ekz. estu lerneja lingvo, kortega lingvo, komerca lingvo aŭ la sola lingvo en kiu homoj el diversaj partoj de la sama lando povas komuniki.

La tria rondo estas la rolo de la angla kiel "lingvon frankan", ankaŭ konata kiel pontolingvo por ebligi komunikadon inter homoj kun malsamaj gepatraj lingvoj.

Tamen ni bezonas alian mondan lingvon, kiu ne favoras iun landon, lingvo, kiu estas logika, nuanca kaj relative facile lernebla. Nur planita lingvo plenumas ĉi tiujn kriteriojn. Do, ni plustrebu por la evoluo de Esperanto. Entute troviĝas en Eŭropo tri oficialaj alfabetoj: la latina, la kirila kaj la greka. Kiam "la tuta mondo" jam lernis la latinan alfabeton per la angla, verŝajne estos pli facile akcepti Esperanton.

Poste nur restos la problemo pri la ĉapelitaj literoj, sed tion oni nur rigardas infana malsano 😊

/Siv

La 6:a de februaro estas la samea nacia tago

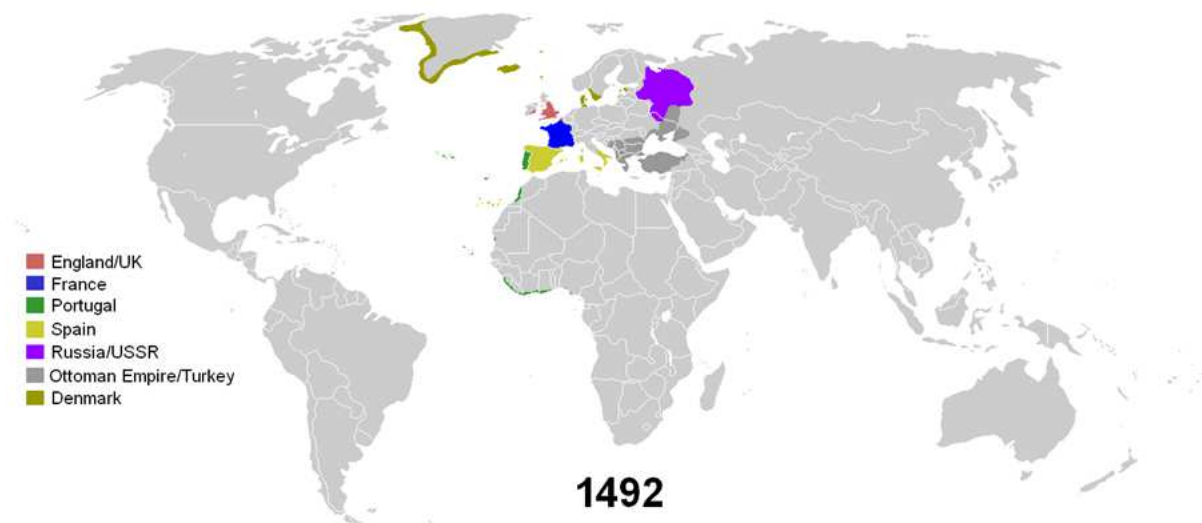
El la paĝo de Sten Johansson, Facebook.

Sameoj estas la origina popolo de la nordaj partoj de Norvegio, Svedio, Finnlando kaj nordokcidente en Rusio. La flago estis agnoskita en 1986.

Mapo pri koloniistoj kaj kolonioj dum jarcentoj

Donald Kasper, iama ĵurnalisto en Hongkongo, foje vizitis la gotenburĝan klubon. La mapo venas de lia Facebook-paĝo.

La eŭropa koloniismo komenciĝis jam dum la 15a jarcento. Ankaŭ Svedio iam estis koloniisma lando dum kelkaj jaroj. Ni ne batalis, sed aĉetis koloniojn.

Svenska kolonier – Svedaj kolonioj

Svedaj kolonioj konsistis el kvin havaĵoj, el kiuj kvar estas mallongdaŭraj: Nova Svedio (1638–1655), Cabo Corso (1638–1655), Saint-Barthélemy, (1785–1878) Gvadelupo kaj Porto-Novo. Tiuj kolonioj situis en Nordameriko, Afriko kaj Azio.

Nova Svedio estis la nomo de la kolonio kiu estis fondita en Nordameriko en 1638 kaj kiu estis sveda dum dek sep jaroj. La kolonio situis kie hodiaŭ estas la ŝtatoj de Delavaro, Pensilvanio kaj Nov-Ĵerzejo.

En la komenco de 1637 venis la germana Peter Minuit, kiu estis guberniestro de la kolonio de la nederlanda-kariba firmao "Nova Nederlando" al Svedio. Li prezentis proponon pri la establado de kolonio ĉe la rivero Delavaro en Nordameriko. Post kiam la registaro donis sian konsenton, kapitalo estis kolektita, duono venis de Svedio kaj la alia duono de Nederlando, post kio komercentreprene nomita Söderkompaniet (pli posta Nya Sverigekompaniet) estis formita. La celo de la firmao estis ĉefe alporti tabakon kaj besthaŭtojn al Svedio.

Du ŝipoj, Kalmar Nyckel kaj Fågel Grip, kun miksita skipo de svedoj kaj nederlandanoj forlasis la havenon de Göteborg en

novembro 1637 kun Peter Minuit kiel komandanto. La ŝipoj alvenis en Delavara Bay en marto de la sekva jaro. Minuit tuj

Nya Sverige – Nova Svedio laŭ la rivero Delaware.

komencis intertraktadojn kun la indianoj por teraĉetoj kaj la 29-an de marto li kompletigis la unuan aĉeton, kiu inkludis pecon de la dekstra bordo de la rivero de la enfluejo de la rivero ĝis la alfluanto Schuylkill – sed sen limreguligo enlanden. Kiel centro por la estonta koloniado Minuit konstruis fortikaĵon kun kelkaj lignaj domoj, kiu estis nomita "Fort Christina" laŭ la tiama reĝino de Svedio Kristina.

Rilatoj kun la indianoj estis ĝenerale bonaj, malgraŭ kelkaj negravaj malbonŝancoj. La vilaĝoj de la delavaro-indianoj kuŝis laŭlonge de la rivero kaj kun ili la svedoj interŝanĝis maizon kaj aliajn manĝaĵojn kaj rekompence la indianoj ricevis potojn, tukojn kaj ornamaĵojn. De la Susquehanna-indianoj, kiuj havis siajn ĉaskampojn enlande, ili interŝanĝis felojn inter si.

Kun la nederlandanoj kaj la angloj, kiuj ankaŭ havis koloniojn proksime, tamen konfliktoj ekestis preskaŭ de la komenco.

Dum la unuaj du jaroj, Nova Svedio havis plejparte la karakteron de komercstacio kun kunlaborantaro de proksimume dudek soldatoj, interpretisto kaj komisaro. Ili verŝajne havis sufiĉe monotonan kaj enuigan vivon atendante la venontan ŝipon, kiu alvenos el Svedio. Daŭris ĝis la fino de 1640 ke nova ŝipo revenis al Nova Svedio kaj inkludis novan guberniestron, Peter Holländer Ridder. Kavaliro aĉetis eĉ pli da tero de la indianoj.

En februaro 1643, la venonta ekspedicio venis al Nova Svedio kaj inkludis novan guberniestron, Johan Printz. Li estis celkonscia sinjoro kaj konstruis la kolonion kaj granda kaj altvalora. Li konstruis plurajn fortikaĵojn kaj blokdomojn kiel ekzemple New Elfsborg, New Gothenburg, New Vaasa, Mölndal kaj Upland kaj kelkajn aliajn fortikaĵojn kaj komercstaciojn. Kun la teraĉetoj faritaj fare de Minuit, Ridder kaj Printz, Nova Svedio kovris la tutan okcidentan

flankon de delavaro de Cape Henlopen sur la marbordo ĝis la nuna Trenton, kaj sur la orienta flanko, inkluzive de la areo ĉirkaŭ New Elfsborg – totalo de proksimume 200 svedajn mejlojn longa. Tamen, la svedaj kaj finnaj kolonianoj estis tro malmultaj por povi loĝatigi tiun tutan areon kiam ili estis en disaj kompromisoj ĉie en la areo.

De Svedio estis malfacile konservi la kolonion kun liveraĵoj kaj kiam unu el la svedaj ŝipoj "Kattan" sinkis, ĝi komencis malprosperi.

La nederlanda guberniestro, Peter Stuyvesant, akiris kreskantan avantaĝon kaj ekonomie kaj milite. Kiam la kolonianoj ribelis kontraŭ Printz, kiu laŭ ili tro malmilde regis, Printz laciĝis kaj iris hejmen. Antaŭ la foriro, li nomumis sian bofraton, Johan Papegoja, kiel sian deputiton. La regado de Printz (1643–1653) daŭre estas konsiderata la glortempo de la kolonio.

Antaŭ ol Printz revenis hejmen, nova ekspedicio (la 9-a) jam forlasis Svedion kun nova guberniestro, Johan Risingh. La ŝipo kun kiu li vojaĝis estis nomita Örnen kaj iom da tempo poste la pli malgranda ŝipo "Gyllene Hajen" foriris. Tamen, ĉi-lastaj ŝipo estis kaperita fare de la nederlandanoj ĉe la alveno ĉar ili hazarde velis en Manhatanon. Kiam la ŝipo Örnen alvenis, post malfacila mariro, la svedoj konkeris la ĵuskonstruitan fortikaĵon de la nederlanda "Casimir", sen eĉ unu pafo. La fortikaĵo estis renomita "Fort Trinity". La kolonio reorganiziĝis kaj por tempo Nova Svedio prosperis. Tamen, la nederlandanoj volis ĉesiigi la ĉeeston de la svedoj ĉe Delavaro kaj tial venis aro de sep ŝipoj plene ekipitaj per soldatoj kaj militmaterialo. En septembro 1655, Christina baldaŭ estis sieĝita kaj Rising devis prizigni la fortikaĵon post tempeto. Li revenis al Svedio kun kelkaj el siaj homoj. Dum la nederlanda transpreno, Nova Svedio konsistis el proksimume 400 homoj. La tempo de Nova Svedio estis tiel finita. Svedio provis plurajn fojojn tra

diplomatiaj kanaloj rehavi Novan Svedion. Tio neniam sukcesis. Naŭ jarojn poste (1664) la areo estis konkerita fare de la angloj. Entute dek unu ekspedicioj estis senditaj al Nova Svedio. Ĉi-lastaj alvenis baldaŭ post kiam la nederlandanoj transprenis la kolonion. Malgraŭ tio, ke ne plu estis la svedoj kiuj regis la areon, multaj svedoj volis enmigri tien. Jam en 1664 alvenis ŝipo kun finnaj familioj el Medelpad kaj svedaj pastroj estis senditaj tien dum la jaroj 1696–1783 por prizorgi la kongregaciojn fonditajn de la kolonianoj. Inter la pastroj menciblas Johannes Jonæ Holmiensis Campanius kiu en la jaroj 1642–1648 estis garnizona pastro ĉe la fortikaĵo 'Nov-Gotenburgo' kaj misiisto inter la indianoj. La pastroj estis senditaj al Nova

FONTOJ:

Gazeto: Populär Historia n-ro 4/94

Retejo: runeberg.org » New Sweden, » Barthélemy

Svedio ĝis la loĝantaro ne plu komprenis la svedan lingvon.

David E. Lewis vestita kiel Johan Printz. La bildo estis prezentita en *Swedish Colonial News* en la aŭtuno de 2004.

La Sveda Placo en Vieno

Renate kaj Walter KLAG, Vieno

La Sveda Placo en la unua distrikto de Vieno (Schwedenplatz [ŝvédénplac]) havas sian nomon ekde 1919. Tiam, post la Unua Mondmilito (1914–1918) regis malsato en Vieno, kaj la sveda ŝtato sendis grandaniman helpon en la formo de nutraĵoj. Por danki al Svedio, la iama Ferdinand-Placo ricevis la nomon Schwedenplatz.

Plii "Sveda Nutrado" okazis 1946 ĝis 1949. 70 mil aŭstraj infanoj tri- ĝis sesjaraĝaj, el tiuj 60 mil en Vieno, ricevis nutraĵojn el Svedio.

Hodiaŭ Sveda Placo estas grava trafiknodo de du metrolinioj kaj kelkaj tram- kaj buslinioj. La

proksima Schwedenbrücke (Sveda Ponto) transiras la Danuban Kanalon.

Vieno havas malnovan kaj tre ampleksan tramreton, kiu daŭre kreskas. 2020 plilongiĝis la tramlinio O (litero O, ne nul) en novan kvartalon en la 2a distrikto, kie iam estis

Finhaltejo de la tramlinio O "Bruno Marek-Allee". Tiu aleo ricevis sian nomon por la memoro al la socialdemokrata Viena urbestro Marek (1900–1991).

granda fervoja varstacio, nun areo por multaj loĝdomoj. Inter la novaj trakoj de la tramlinio oni ne pavimis ŝtonojn, sed plantis herbejon (nun, en januaro 2022, kovrita de neĝo). Tiu verdaĵo retenas la pluvakvon kaj malvarmigas la lokan klimaton en somero.

Tramlinio 1 sur Schwedenplatz.

Ŝildo Schwedenplatz.

Letero de la aŭstro, Walter Klag, leginte artikolon el "Die Presse" pri koronaj strategioj, i.a. en Svedio

Die Presse estas aŭstra liberal-konservativa ĉiutaga gazeto kun sidejo en Vieno. La gazeto unue estis publikigita la 3-an de julio 1848 kiel *Die Presse*. La gazeto estis ĉesigita en 1896. [...] La publikigo estis rekomencita en 1946 sub la nomo *Die Presse*. Hodiaŭ, la revuo estas parto de Styria Media Group kaj havas 296 000 ĉiutagajn legantojn.

Artikolo pri kovimo en "Die Presse" komence de januaro 2022. De tiu tempo la situacio povas esti ŝanĝita, sed tamen estas interese legi pri la diversaj voj-elektoj. Post la artikolo venas leteron de Walter Klag al la redakcio de Die Presse. Interese legi pri liaj pensoj pri la sveda vojo. En ligilo li montras la statistikon pri la "sveda vojo".

1. ĈEFARTIKOLO – La ĝusta korona strategio estas filino de la tempo

Omikron ŝanĝas la manieron kiel ni traktas koronajn infektojn tutmonde. Ĉi tio ankaŭ verŝas novan lumon sur la vojojn, kiujn Svedio kaj Ĉinio prenis.

De ĉi-semajne, kun la komenco ke la lernejo komenciĝas ankaŭ en Aŭstrio por realkontrolo por la nova korona strategio de la federacia registaro.

Ĉar kvankam la argumento estas ĝusta, ke infanoj estas regule testataj en lernejoj kaj tiel estas bona superrigardo de la infekta situacio, la reveno de la vivo al normalaj operacioj

1. LEITARTIKEL – Die richtige onastrategie ist eine Tochter der Zeit

Omikron verändert weltweit den Umgang mit Corona-Infektionen. Das wirft auch ein neues Licht auf jene Wege, die Schweden und China gegangen sind.

Ab dieser Woche kommt es mit dem Schulbeginn auch in Österreich zum Realitäts-Check für die neue Coronastrategie der Bundesregierung. Denn obwohl das Argument stimmt, dass Kinder in den Schulen regelmäßig getestet werden und es somit einen guten Überblick über die Infektionslage gibt, wird die Rückkehr des Lebens in den Normalbetrieb zu einer Verstärkung der sozialen Kontakte und damit der Infektionen führen.

kondukos al pliigo de sociaj kontaktoj kaj do de infektoj.

Malgraŭ la pli rapide disvastiĝanta omikron-varianto, homoj en ĉi tiu lando nun fidis je "kontrolita infekto".

Aliro por kiu estas kompreneblaj kialoj. Omikron estas pli infekta, sed malpli danĝera ol la delta varianto, kiu alportis al Aŭstrio sian kvaran blokadon aŭtune. Scenaro, kiun politikistoj nun absolute volas eviti.

Samtempe, la ŝanĝo de strategio ankaŭ havas riskojn. Omikron daŭre prezentas altan riskon por nevakcinitaj homoj finiĝi en intenskuracado aŭ mortado.

La nuna situacio estas do aparte tragika por tiuj homoj, kies korpoj ne disvolvas protekton malgraŭ esti vakcinitaj. Estas kompreneble, ke ili havas la senton esti "forlasitaj en la pluvo."

Samtempe, la alternativo – renovigitaj amasaj limigoj por la ĝenerala publiko – ne plu estas realigebla laŭ socia kaj ekonomia politiko.

Por multaj homoj, la sento lastatempe disvastiĝis kvazaŭ la malhavaj de la pasintaj du jaroj estus vanaj, se ĉiu ajn estas infektita iam ajn.

Sed tio ne estas vera. Trakti la pandemion estas tre proksime ligita al la specifaj cirkonstancoj. Kaj ĉi tiuj ŝanĝiĝis laŭlonge de la tempo (precipe ekde Omikron). Tion montras ankaŭ rigardo al landoj, kiuj prenis malsamajn vojojn.

Svedio estas ekzemplo de tio. Ĝuste de la komenco, la skandinavoj fidis ĉefe je rekomendoj kaj malpli je registaraj regularoj kiel ekzemple fermo de butikoj aŭ lernejoj. En la komenco, la mortokvanto pafiĝis tiel rapide, tial Svedio estis amase kritikita.

Intertempe, tamen, la bildo ŝanĝiĝis. Do la kvara ondo ne realiĝis. Kaj ekde Kristnasko, la relativa nombro da koronaj mortoj estis pli alta en Aŭstrio ol en Svedio.

Por multaj homoj, la sento lastatempe disvastiĝis kvazaŭ la malhavaĵoj de la pasintaj

Trotz der sich schneller ausbreitenden Omikron-Variante setzt man auch hierzulande nun auf "kontrollierte Ansteckung".

Eine Vorgangsweise, für die es nachvollziehbare Gründe gibt. So ist Omikron zwar infektiöser, aber weniger gefährlich als die Deltavariante, die Österreich im Herbst den vierten Lockdown bescherte. Ein Szenario, das die Politik nun unbedingt vermeiden möchte.

Gleichzeitig hat die Strategieänderung auch Risiken. So birgt Omikron für Ungeimpfte nach wie vor eine hohe Gefahr, auf der Intensivstation zu enden oder zu sterben.

Besonders tragisch ist die aktuelle Situation daher für jene Menschen, deren Körper trotz Impfung keinen Schutz aufbauen. Dass bei diesen das Gefühl entsteht, im Regen stehen gelassen zu werden, ist verständlich. Gleichzeitig ist die Alternative – erneute massive Einschränkungen für die Allgemeinheit – gesellschafts- und wirtschaftspolitisch nicht mehr umsetzbar.

Bei vielen Menschen machte sich zuletzt daher das Gefühl breit, als ob die Entbehungen der vergangenen zwei Jahre umsonst gewesen sein, wenn nun ohnehin jeder irgendwann infiziert wird.

Doch das stimmt nicht. So ist der Umgang mit der Pandemie sehr stark mit den konkreten Gegebenheiten verknüpft. Und diese haben sich im Lauf der Zeit (vor allem seit Omikron) verändert. Das zeigt auch ein Blick auf Länder, die Sonderwege gegangen sind.

Ein Beispiel dafür ist Schweden. Die Skandinavier setzten von Anfang an vor allem auf Empfehlungen und weniger auf staatliche Verordnungen wie das Schließen von Geschäften oder Schulen. Anfangs schossen die Todeszahlen deswegen rasant nach oben, weshalb Schweden massiv kritisiert wurde.

Inzwischen hat sich das Bild jedoch gewandelt. So blieb die vierte Welle de facto aus. Und seit Weihnachten ist auch die relative Zahl der Coronatoten in Österreich höher als in Schweden.

du jaroj estus vanaj, se ĉiu ajn estas infektita iam ajn.

Sed tio ne estas vera. Trakti la pandemion estas tre proksime ligita al la specifaj cirkonstancoj.

Kaj ĉi tiuj ŝanĝiĝis laŭlonge de la tempo (precipe ekde Omikron).

Tion montras ankaŭ rigardo al landoj, kiuj prenis malsamajn vojojn.

Svedio estas ekzemplo de tio. De la komenco, la skandinavoj fidis ĉefe je rekomendoj kaj malpli je registaraj regularoj kiel fermo de butikoj aŭ lernejoj.

Kompreneble, estas tro frue por laŭdi la svedan manieron. Unuflanke, la lando havas la geografian avantaĝon esti maldense loĝata kaj daŭre estas malantaŭe kompare kun siaj skandinavaj najbaroj. Krome, la kazoj de Omikron nuntempe rapide altiĝas. Sed Svedio apenaŭ havas agresemajn kontraŭulojn kaj la regulo 1-G enkondukita en decembro por pli grandaj endomaj eventoj estis akceptita senhezite.

En la komenco, la mortokvanto pafiĝis tiel rapide, tial Svedio estis amase kritikita. Intertempe, tamen, la bildo ŝanĝiĝis. Do la kvara ondo ne realiĝis. Kaj ekde Kristnasko, la relativa nombro da koronaj mortoj estis pli alta en Aŭstrio ol en Svedio.

Alia ekzemplo de speciala itinero estas Ĉinio. En la devenlando de la korona viruso, rigida nul-kovid-strategio estis adoptita post la kaoso en Wuhan. Kelkaj kazoj sufiĉis por fermi urbojn aŭ gravajn marhavenojn dum semajnoj. La sukceso pruvis al Ĉinio prave. Ne estis dua, tria aŭ kvara ondo.

Ekde Omikron, ĉi tiu strategio ne plu ŝajnas esti tenebla. La lando ankoraŭ rezistas ĝin per ĉiuj fortoj kaj akceptas altan flankan damaĝon. Fakuloj atendas, ke ne ĉesos grandan ondon de omikronoj en Ĉinio meztempe.

Tio estus grandega embaraso ne nur por la registaro en Pekino, kiu ŝatis rilati al la "nekompetenta politiko" en la Okcidento.

Bei vielen Menschen machte sich zuletzt daher das Gefühl breit, als ob die Entbehrungen der vergangenen zwei Jahre umsonst gewesen sein, wenn nun ohnehin jeder irgendwann infiziert wird. Doch das stimmt nicht. So ist der Umgang mit der Pandemie sehr stark mit den konkreten Gegebenheiten verknüpft. Und diese haben sich im Lauf der Zeit (vor allem seit Omikron) verändert.

Das zeigt auch ein Blick auf Länder, die Sonderwege gegangen sind. Ein Beispiel dafür ist Schweden. Die Skandinavier setzten von Anfang an vor allem auf Empfehlungen und weniger auf staatliche Verordnungen wie das Schließen von Geschäften oder Schulen.

Natürlich ist es noch zu früh, den schwedischen Weg zu loben. So hat das Land einerseits den geografischen Vorteil der dünnen Besiedelung und liegt im Vergleich mit seinen skandinavischen Nachbarn immer noch hinten. Zudem gehen auch die Omikron-Fälle derzeit rasant nach oben. Dafür hat Schweden kaum aggressive Maßnahmengegner und die im Dezember eingeführte 1-G-Regel für größere Indoor-Veranstaltungen wurde anstandslos akzeptiert.

Anfangs schossen die Todeszahlen deswegen rasant nach oben, weshalb Schweden massiv kritisiert wurde. Inzwischen hat sich das Bild jedoch gewandelt. So blieb die vierte Welle de facto aus. Und seit Weihnachten ist auch die relative Zahl der Coronatoten in Österreich höher als in Schweden.

Ein anderes Beispiel für einen Sonderweg ist China. Im Ursprungsland des Coronavirus setzte man nach den Chaostagen von Wuhan auf eine rigide Zero-Covid-Strategie. Wenige Fälle reichten aus, um Städte oder wichtige Seehäfen wochenlang zuzusperren. Der Erfolg gab China recht. Eine zweite, dritte oder vierte Welle gab es nicht.

Seit Omikron scheint diese Strategie nicht mehr haltbar zu sein. Noch stemmt sich das Land zwar mit aller Macht dagegen und nimmt hohe Kollateralschäden in Kauf. Mittelfristig

Ĝi ankaŭ povus kaŭzi gravan damaĝon al la loĝantaro, konsiderante la malgrandan nombron da homoj, kiuj resaniĝis, la malbone efikaj ĉinaj vakcinoj kaj la manko de sperto en hospitaloj.

Alivestita ĝojo ĉi tie estus malĝusta – kaj ne nur pro homa sufero. La unua korona ondo montris la ekonomiajn konsekvencojn en formo de interrompitaj provizoĉenoj kaj altiganta inflacio, kiuj kaŭzas problemojn en la grava industria loko de Ĉinio ankaŭ en aliaj partoj de la mondo. Granda ondo de omikronoj en Ĉinio ankaŭ povus multe kosti la eŭropanojn.

2. Estimata sinjoro Zirm!

Dankon kaj konsento pri ĉi tiu kontribuo. Kvankam mi estas vakcinita kaj testita, mi jam delonge dubas pri la utileco de la tuta vakcinado, testado kaj maskado. La viruso estas inteligenta kaj ĉiam trovas novajn manierojn disvastigi ĝin.

Ĉar ĝi estas inteligenta kaj bezonas gastiganton, ĝi NE mortigas pli ol 99.9% de homoj.

Nuntempe estas la sama nombro da homoj po miliono da loĝantoj en Svedio, kiuj mortis pro aŭ (plejparte) kun Covid, nome 1520. Tio estas 0,15 %.

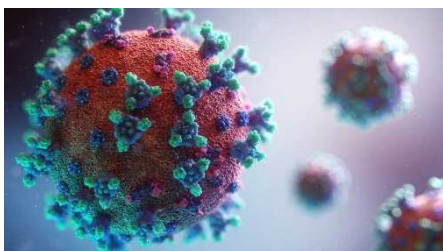
: Kiel vi povas tre bone vidi ĉi tie, estas nur du aŭ tri Covid-ondoj en Svedio.

<https://experience.arcgis.com/experience/09f821667ce64bf7be6f9f87457ed9aa>

La nordo de Svedio estas malabunde loĝata, sed la grado de urbigo estas pli alta en Svedio je 87% ol en Aŭstrio je 58%.

Korajn salutojn

Walter Klag

wird eine große Omikron-Welle in China aber nicht aufzuhalten sein, erwarten Experten. Das wäre nicht nur für die Regierung in Peking, die gern auf die "unfähige Politik" im Westen verwiesen hat, eine Riesenblamage.

Es könnte angesichts der geringen Zahl an Genesenen, der schwach wirksamen chinesischen Impfstoffe und der geringen Erfahrung in den Krankenhäusern auch von der Bevölkerung einen hohen Tribut ordern.

Verkappte Schadenfreude wäre hier jedoch falsch – und das nicht nur wegen des menschlichen Leids. So hat die erste Corona-Welle gezeigt, welche wirtschaftlichen Folgen in Form von gestörten Lieferketten und steigender Inflation Probleme in dem wichtigen Industriestandort China auch in anderen Teilen der Welt verursachen. Eine große Omikron-Welle in China könnte also auch die Europäer teuer zu stehen kommen.

2. Sehr geehrter Herr Zirm!

Vielen Dank und Zustimmung zu diesem Beitrag. Obwohl ich geimpft und getestet bin, habe ich schon längere Zeit Zweifel an der Sinnhaftigkeit der ganzen Impferei, Testerei und Maskentragerei. Das Virus ist intelligent und findet immer wieder neue Verbreitungsmöglichkeiten. Weil es intelligent ist und einen Wirt braucht, tötet es mehr als 99,9 % der Menschen NICHT.

Derzeit gibt es in Schweden gleich viele Menschen pro Million Einwohner, die an oder (meist) mit Covid gestorben sind, nämlich 1520. Das sind 0,15 %.

: Wie man hier sehr gut sehen kann, gibt es in Schweden nur zwei oder drei Covid-Wellen.

<https://experience.arcgis.com/experience/09f821667ce64bf7be6f9f87457ed9aa>

Der Norden Schwedens ist dünn besiedelt, aber der Urbanisierungsgrad ist in Schweden mit 87 % höher als in Österreich mit 58 %.

Mit freundlichen Grüßen Walter Klag

Tial germanlingva aŭstro legas librojn en la sveda lingvo

de Walter Klag, Aŭstrio

En 2003 mi vizitis kun miaj edzino, filino kaj filo la 88an Universalan Kongreson en Gotenburgo. Ni veturis aŭte tra Aŭstrio, Germanio kaj Danlando rekte al nia hotelo proksime de la kongresejo. La jaron antaŭe mi estis lerninta iomete la svedan en popola altlernejo. Sekve mi povis svede peti, danki, mendi kafon, sed ne multe pli. La diferencoj inter la sveda kaj la germana (kaj Esperanto) estas tre grandaj.

En gotenburga librejo mi aĉetis tri librojn:
Runor – historia, tydning, tolkning; de Lars Magnar Enoksen;
Ordbok Svenska-Esperanto de Ebbe Vilborg;
Våra ord (etymologisk ordbok).

Reveninte al Vieno, mi metis la Runor-libron sur mian bretaron. Poste mi klopodis ofte eklegi, sed komprenis nenion. Kion signifas "En både underhållande och lärorik bok som kastar ljus över en del av vårt kulturarv"? Kial "både"? Kio estas la diferenco inter *tydning*

kaj *tolkning*? Ne eĉ unu vorton mi povis sen duboj diveni. Tre ĉagrene!

Venis la februaro 2020. La libro de Enoksen estis jam iom flava kaj pacience ĉiutage "rigardis" min. La kovimaj restriktioj estis bona okazo okupiĝi pri endomaj aferoj. Do mi ekstudis unue la svedan gramatikon. Poste mi komencis traduki paĝon post paĝo – unu paĝon en unu ĝis tri tagoj. La lastan paĝon mi atingis en marto 2021. Ofte mi demandis Siv, se mi ion tute ne povis deĉifri, kaj ŝi helpis min amikece.

La sukceso kuraĝigis min aĉeti pliajn librojn. Aktuale mi legas "**Vikingarnas liv i 200 föremål**". Atendas jenaj libroj:
Vikingarnas egna ord, de Lars Magnar Enoksen;
Vikingarnas historia, de Dick Harrison;
Runstenar i Sverige, de Linus Karlén;
Sveriges historia, de Peter Olausson;
Vikingarnas språk, de Rune Palm.

- La lingvo de la vikingoj,
- La vivo de la vikingoj,
- Niaj vortoj,
- La historio de Svedio,
- La propraj (aŭ originaj) vortoj de la vikingoj,
- La historio de vikingoj,
- Vortaro svede – esperante,
- Runoj,
- Runŝtonoj en Svedio.

Laŭdon al ĉiuj, kiuj klopodas lerni la svedan, certe ne facila tasko!
Post la pandemio, ja eblas iri al Svedio por praktika trejnado. /Siv

Esperanto en Herzberg havas longan tradicion

El Süddeutsche Zeitung pri Herzberg
Informo de Walter Klag

La urboestro de Herzberg Christofer Wagner (Foto: Urbo Herzberg).

Intervjuo fare de Kerstin Lottritz

KL: Sinjoro Wagner, kial oni povu paroli Esperanton en Herzberg?

Christopher Wagner: Nun vi fakte trafis min pri tio. Mi loĝas en la Esperanto-urbo Herzberg de 18 jaroj, sed mi estas nur urbestro ekde la 1-a de novembro kaj eĉ ne parolas Esperanton.

Do, germane: Warum sollte man denn in Herzberg Esperanto sprechen können?

Esperanto estas sufiĉe ofta ĉi tie. Ĉi tie troviĝas la Germana Esperanto-Centro, ne ĉiuj, sed multaj stratŝildoj estas dulingvaj, estas Esperanto-kafejo, kaj **Herzberg funkcias kiel Esperanto-urbo ekde 2006.**

En la lastaj jaroj ni havis vizitantojn el la tuta mondo, precize, el 51 landoj, kiuj uzas Esperanton kiel pontlingvon.

Ĉiu, kiu parolas Esperanton ĉi tie, povas komunikiĝi kun ĉinoj, vjetnamoj aŭ eĉ homoj de sudamerikaj landoj.

Sed honeste, sinjoro Wagner, la tuta afero estas nur merkataka truko, ĉu ne?

Ne, la lingvo Esperanto havas longan tradicion en Herzberg. Ekzistis iniciatoj pri la Esperanto-lingvo ekde la 1960-aj jaroj, estas iniciatoj, kiuj traktas la lingvon Esperanto.

KL: Sinjoro Wagner, kial oni povu paroli Esperanton en Herzberg?

Christopher Wagner: Da haben Sie mich jetzt aber erwischt. Ich lebe zwar seit 18 Jahren in der Esperanto-Stadt Herzberg, bin aber erst seit 1. November Bürgermeister und spreche noch gar kein Esperanto.

Dann eben auf Deutsch: Warum sollte man denn in Herzberg Esperanto sprechen können?

Weil das hier relativ weit verbreitet ist. Hier ist etwa der Sitz des Deutschen Esperanto-Zentrums, nicht alle, aber doch sehr viele Straßenschilder sind zweisprachig, es gibt ein Esperanto-Café, **und Herzberg firmiert eben seit 2006 als Esperanto-Stadt.**

Wir hatten in den vergangenen Jahren Besucher aus aller Welt, um genau zu sein, bereits aus 51 Ländern, die als Brückensprache Esperanto benutzen.

Wer hier Esperanto spricht, kann sich etwa mit Chinesen, Vietnamesen oder auch mit Menschen aus südamerikanischen Ländern unterhalten.

Aber mal ehrlich, Herr Wagner, das Ganze ist doch nur ein Marketing-Gag, oder nicht?

Loĝanto de nia urbo, Joachim Gießner, komencis instrui la pontlingvon en la fervoja stacidomo Herzberg. Ne ĉiuj 13.000 loĝantoj parolas la lingvon hodiaŭ, sed ĝi ĉeestas ĉie. Ekzemple, la urba biblioteko havas pli ol 3000 librojn en Esperanto.

Interalie, la Korano. Kiom ofte la kopio elĉerpiĝas?

Mi ne scias. Tamen oni diris al mi, ke estas nur tri lingvoj, en kiuj traduko de la Korano estas akceptita. Unu el ili estas Esperanto.

Oni kalkulas, ke nur ĉirkaŭ du milionoj da homoj tutmonde parolas Esperanton, sed ĉiu infano nun lernas la anglan en la lernejo. Kial Esperanto estas uzata en Herzberg?

Mi trovas la ideon malantaŭ/pri (la) pontlingvo interesa. Oni provis trovi lingvon kun kiu ĉiuj povas vivi, sendepende de la lando. La signifo de mondlingvoj eble estas (ankaŭ) efemera. Nuntempe ĝi estas angla. Sed el ekonomia vidpunkto oni povas ankaŭ demandi sin: Ĉu ni ne devus nun pli koncentriĝi pri la ĉina? Kaj mi trovas kredebla la ideon plani lingvon en kiu neniu alia lingvo estas en la fono.

En la Eŭropa Parlamento, ekzemple, estas centoj da interpretistoj, kiuj devas traduki inter la diversaj lingvoj.

Tio estus pli facile solvi per punta lingvo kiel Esperanto.

Unu el la celoj en la disvolvado de tiu ĉi planlingvo estis ankaŭ kontribui al la monda paco. Kiom trankvile estas nun en Herzberg?

Nu, unu ekzemplo estas la multaj, multaj internaciaj vizitantoj, kiujn ni havas. Ne pro tio ke ni estas grava turisma celo. Herzberg estas ja nur urbeto.

Sed la vizitoj el tiom da diversaj landoj montras, ke diversaj naciecoj povas interkonsenti tre pace, se ili havas komunan intereson. En ĉi tiu kazo, Esperanto estas la komuna celo.

Nein, die Esperanto-Sprache hat in Herzberg eine lange Tradition. Bereits seit den 1960er-Jahren gibt es hier Initiativen, die sich mit der Sprache Esperanto beschäftigen.

Ein Bewohner unserer Stadt, Joachim Gießner begann damals damit, die Brückensprache im Herzberger Bahnhof zu unterrichten. Nicht alle 13 000 Einwohner sprechen heute die Sprache, aber sie ist überall präsent. In der Stadtbücherei gibt es beispielsweise mehr als 3000 Bücher in Esperanto.

Unter anderem den Koran. Wie oft ist das Exemplar denn vergriffen?

Oh, das weiß ich nicht. Allerdings wurde mir gesagt, dass es nur drei Sprachen gibt, in denen eine Übersetzung des Korans anerkannt wird. Eine davon ist Esperanto.

Geschätzt nur etwa zwei Millionen Menschen weltweit sprechen Esperanto, dafür lernt aber jedes Kind mittlerweile in der Schule Englisch. Warum setzt man in Herzberg ausgerechnet auf Esperanto?

Ich finde die Idee, die hinter der Brückensprache steckt, interessant. Man hat versucht, unabhängig von einem Land eine Sprache zu finden, mit der alle leben können. Die Bedeutung von Weltsprachen ist vielleicht auch vergänglich. Im Moment ist es Englisch. Aber wirtschaftlich betrachtet kann man sich ja auch fragen: Müssten wir jetzt nicht eher auf Chinesisch setzen? Und die Idee, eine Sprache zu planen, in der keine andere Sprache in den Vordergrund gestellt wird, finde ich einleuchtend. Im EU-Parlament etwa gibt es Hunderte Dolmetscher, die zwischen den verschiedenen Sprachen übersetzen müssen. Das ließe sich über eine Brückensprache wie Esperanto einfacher lösen.

Eines der Ziele bei der Entwicklung dieser Plansprache war es auch, zum Weltfrieden beizutragen. Wie friedlich geht es denn nun in Herzberg zu?

Nun, ein Beispiel sind die vielen, vielen internationalen Besucher, die wir haben. Es ist jetzt nicht so, dass wir ein Haupttourismusziel

Antaŭ ĉio, la rilato kun via pola ĝemelurbo Góra evidente profitas de Esperanto. Kiel mi devas imagi tion kun studenta interŝanĝo?

La gelernantoj en Góra ne lernas la germanan, sed ili ja lernas Esperanton. Kaj ni ne proponas la polan en niaj lernejoj, sed ni ja proponas Esperanton. Sed mi ne ekskludas la eblecon, ke la renkontiĝoj tiam finiĝos per babilo de germana, pola kaj Esperanto.

Eble ankaŭ en la angla?

Tio povas esti ĉar ili ĉiuj lernas ĝin en la lernejo. Tamen la celo kaj enhavo de ĉi tiu projekto estas paroli en Esperanto.

Sinjoro Wagner, kiam vi lernos Esperanton?

Tio estas en mia noto. Mi pensas, ke gravas por mia laboro povi diri salutvortojn en Esperanto. Mi supozas, ke mi povas komenci kurson por komencantoj ĉi-jare, sed mi estas singarda pri fiksjaj horaroj, ĉar eĉ en urbeto ĉiam okazas aferoj, kiuj ĵetas ilin eksterŝipen.
/Kerstin Lottritz

Jen vi povus virtuale viziti la bibliotekon en Herzberg. Ĉefe la germana estas parolata, sed vi ja povas vidi la lokon. Ĝuu la filmon! Vi ja renkontos la urboestron sinjoro Wagner, kiu baldaŭ komencos lerni esperanton:

<https://www.sat1regional.de/wie-herzberg-im-harz-zu-esperanto-stadt-wurde/>

La Esperanto-biblioteko en Herzberg

Inga Johanson, kiu antaŭe laboris en la urba biblioteko de Gotenburgo, diras, ke jena artikolo estas bona gvidilo por nia esperantobiblioteko en Stannum:

<https://www.youtube.com/watch?v=LyY589w8diE>

sind, dafür sind wir eben eine Kleinstadt. Aber die Besuche aus den vielen verschiedenen Ländern zeigen, dass verschiedene Nationalitäten sehr friedlich miteinander auskommen können, wenn sie ein gemeinsames Interesse haben. In diesem Fall ist die Sprache das gemeinsame Ziel.

Vor allem die Beziehung zu Ihrer polnischen Partnerstadt Góra profitiert offenbar von Esperanto. Wie muss ich mir das etwa beim Schüleraustausch vorstellen?

Die Schülerinnen und Schüler in Góra lernen zwar kein Deutsch, dafür aber Esperanto. Und bei uns wird an den Schulen kein Polnisch, dafür aber auch Esperanto angeboten. Ich schließe es aber nicht aus, dass die Treffen dann in einem Kauderwelsch aus Deutsch, Polnisch und Esperanto enden.

Vielleicht doch auch in Englisch?

Das mag sein, weil sie es ja doch alle in der Schule lernen. Ziel und Inhalt dieses projekts ist es aber, in Esperanto zu sprechen.

Herr Wagner, wann lernen Sie denn nun Esperanto?

Das steht fest auf meinem Zettel. Ich finde es für meinen Job wichtig, dass ich auch mal ein Grußwort auf Esperanto sprechen kann. Ich gehe davon aus, dass ich in diesem Jahr mit einem Anfängerkurs beginnen kann, aber ich bin vorsichtig geworden mit festen Zeitplänen, da auch in einer Kleinstadt immer wieder Dinge passieren, die diese über Bord werfen.

/Kerstin Lottritz

La 8a Afrika kongreso de UEA

Adri Pásztor de Hungario sendis ĉi tiun filmon. Per ĝi ni ekscias pri esperanto en Senegalo. Gvidas nin: **Adjévi Adjé**. Aŭskultu lian klaran voĉon!

Senegalo cele al la 8-a Afrika Kongreso de Esperanto en 2021:

<https://www.youtube.com/watch?v=9ehFz7OgRGU>

Adri Pásztor ankaŭ sendis al ni en filmo *La 7-a Afrika Kongreso de Esperanto (AKE)*:

<https://www.youtube.com/watch?v=-bRgnS0ys3I>

Ĝuu la buntajn kolorojn – vere eksplodo de koloroj!

La tria filmo, kiun Adri sendis, temas pri

junulara kongreso en Benin:

<https://www.youtube.com/watch?v=4pijWfw4dgl>

Afriko estas vere interesa kontinento!

Dankon pro la filmoj, Adri! /Siv

Okapio, stranga mamulo de tropikaj arbaroj centre de Afriko

Espoir Kasati de Kongo Kinŝasa rakontas.

Ĉi mistera herbomanĝulo sin kaŝis en sekreta teritorio ĉirkaŭata de montaroj kaj tropika arbaro. Ege timeme sinkaŝema, Okapio estis eltrovita en la 20a jarcento. Unue parenca al Zebro, sed vere ĝi estas unu el la laste konataj praĝirafoj. La Okapio (*Okapia johnstoni*) estas vidata kiel unu el la grandaj mamuloj sur la planedo Tero.

Profundaj morfologiaj studoj klasifikas Okapion inter Ĉevaloj (dume oni taksas ĝin kuzo al Zebro), ĝi apartenas al Ĝirafedoj, ĉar ankaŭ ĝi havas trajtojn similajn al ĝirafoj, tial oni taksas ĝin duonzebro kaj duonĝirafoj. Eltrovita de brita esplorvojaĝisto kolonelo Sir Harry

Johnston en 1901 en Demokratia Respubliko de Kongo. Okapio estas la bestspeco karakterizanta la belon de la konga faŭno. La Okapio havas komunajn trajtojn kun ĝirafoj. La postaj gamboj pli mallongaj, ol la antaŭaj, kaj ambaŭ amblas; la du flankaj gamboj

samtempe avancis. Okapio same kiel Ĝirafoj posedas ostajn kornojn, sed por la Okapio aparte kornojn posedas nur la viraj Okapioj.

Okapio longas je 1,80m kaj pezas 200 aŭ 300 kilogramojn maksimume.

Dum siaj kvin unuaj vivjaroj, la vir-okapio havas malgrandajn kornojn, ĝia bruna blankfrotita haŭto renoviĝas ĉiun jaron. Ĝia ege miriga lango longas ĝis mezgrande 5 cm longas. Ĝia lango servas por forkapti nutraĵon de fora loko, kien aliaj herbomanĝuloj ne povas alveni, kaj pli mirinde, sian langon la Okapio uzas por purigi sian tutan korpon eĉ la orelojn!

Okapio estas centprocente konga. Geografie la Okapi-regiono limiĝas ĉe Ituri-distrikto, proksime al Virunga naturparko situata en Nord-Oriento de la Demokratia Respubliko de Kongo.

La hufbesto Okapio vivas sur altmontaroj kovrataj per tropikaj arbaroj, humidaj kaj densaj; kun de savanoj kaj salejo kun altitudo inter 800 kaj 100 metroj.

Iam trovita en Ugando, ĝia popolo tiea estas nun konsiderata malaperinta. Oni tamen

kaj haŭton, same monavidaj lokaj aŭtoritatoj subvendas ilin, kaj plej terure, ĝia loĝregiono estas militejo de ribeluloj, kiuj murdpafas ilin manĝcele aŭ nur hazarde kugloj trafas ĝin. Ĝi estas unu el la plej minacataj bestospecoj de la faŭno konga kaj pro tio jam registrita en la bestkategorio "en danĝero" sur la ruĝa listo

povas retrovi Okapion aliloke tra la mondo, kaptitive enkaĝigata en Zooj.

Venena manĝo sur la Menuo de Okapio. Ĝia dieto konsistas unike el vegetaĵo. La remaĉulo nutras sin precipe kaj specife per folioj, herboj, burĝonoj, molegaj branĉetoj, filikoj; kaj kelkaj plantoj kaj fungoj konataj venenaj por aliaj bestoj kaj por homoj. Krome, pliriĉigas sian salmineralon konsumante sulfuran ruĝecan argilon, kiu trovas apud riveroj aŭ gramineoj kreskantan sur grundo ekstreme mineralriĉa. Timema, ĝi preferas restadi en densaj herbejoj protektante sin de malamikoj, ĉasistoj. Per siaj oreloj, ĝi povas ekaŭskulti brueton de for kaj ekfuĝi pro danĝero ebla. Soleca kaj sinkaŝema,

Okapio frekventas siajn samspecanojn nur okaze de sekskuniĝo por fekundi, kaj indikas tion per urino sia. La okapioj ne kunvivas gee: ili vivas malkune kaj povas renkontiĝi nur por speciala bezono, por fekundado siatempa.

Ĉirkaŭ 15 monatoj post la fekundiĝo, la ina okapio naskas idon, 75cm longa, kaj 20kg peza, kapablan mamsuĉi dum 20 minutoj jam, post ĝia naskiĝo kaj pretan marŝi ĉien kun sia patrino du tagojn poste. La ido restas kaŝita en herbejo, regule nutrata de sia patrino kaj demamigota almenaŭ inter ses kaj dek monatoj poste.

Vivanta en izolita regiono, perdita en profundaj montaroj, tio ne garantias la sekuron de ĝi. Konstante alfrontas akrajn minacojn fare de Leopardo, sed defendas sin per kalcitrado kontraŭ tiu. Ŝtelĉasistoj ĉiam postkuras ĝin por havi ĝiajn viandon

de "Union Internationale pour la Conservation de la Nature" (UICN).

Tio estas mia ĉi-monata artikolo. Mi preferus paroli pri kulturo kaj naturo,

Amike /Espoir

Ann Westermarck gvidas skribokurson en Matemwe, Zanzibar North, Tanzanio

Tie oni praktikas la pedagogion de Montessori.
Ann estas entreprenisto de Skrivhalsan AB (sano
per skribado).

*La ĝojo (preskaŭ) testi la ĉapelon de Mats.
Barnen och glädjen över att (nästan) få prova
Mats hatt.*

Tamani School en Zanzibaro, kiun ni sponsoras per la fondaĵo estas senpaga por ĉiuj infanoj, kuras kun la helpo de fondaĵo kaj donacoj al ĝi, la lernejo servas matenmanĝon ĉi matene kun vitamin-riĉiga kaĉo (unika ĉi tie) ili havas Montessori-edukadon, prenas enen. tiom da knabinoj kiom da knaboj, havas klasojn kun ambaŭ seksoj miksitaj, ne faras religian edukadon, havas 24 studentojn en ĉiu klaso kun du instruistoj, metas staĝojn, kie studentoj en studoj pri turismo povas iri, ekzemple, al la flughaveno kaj en studoj de komerco povas viziti kompaniojn kaj fabrikojn (ĉio ĉi unika ĉi tie) montri la realon kaj lasi ilin revii pri profesio kaj estonteco malsama ol tiu en kiu ili kreskis, ili eklernas pri sano, respekton unu por la alia, ili lernas ne batali (en la urba lernejo la klaso havas ĝis. 100 studentoj kun nur unu instruisto – kaj malmola bastono!), disciplino ne okazas en nia lernejo, la infanoj instruas al siaj familioj, ke neniu povas venki iun alian kaj oni devas komuniki por solvi konfliktojn, la lernejo havas propran bibliotekon kun multaj infanlibroj inkluzive de Pipi Ŝtrumpolonga, propra lerneja flegistino kliniko, la infanoj estas kuraĝigitaj (kaj knabinoj kaj knaboj) ke ili povas ŝanĝi sian realon studante kaj sekvante sian koron 🧡 kaj sian revon, en la lernejo ĉiam estas volontulaj

Tamani School på Zanzibar, som vi sponsrar via stiftelsen är gratis för alla barn, drivs med hjälp av en stiftelse och donationer till den, skolan serverar varje morgon frukost med vitaminberikad gröt (unikt här) de har montessoripedagogik, tar in lika många flickor som pojkar, har klasser med båda könen blandat, bedriver ingen religiös undervisning, har 24 elever i varje klass med två lärare, lägger in praktik där eleverna vid studier om turism får åka till exempelvis flygplatsen och vid studier om näringsliv får besöka företag och fabriker (allt detta unikt här) för att visa verkligheten och att låta dem drömma om ett yrke och en framtid annorlunda än den de är uppvuxna i, de får lära sig om hälsa, respekt för varandra, de lär sig att man inte får slåss (i den kommunala skolan har klassen upp till 100 elever med enda en lärare – och en hård käpp!), aga förekommer inte i vår skola, barnen lär sina familjer att ingen får slå någon annan och man ska kommunicera för att lösa konflikter, skolan har eget bibliotek med mängder av barnböcker inklusive Pippi Långstrump, egen skolsköterskemottagning, barnen uppmuntras (såväl flickor som pojkar) att de kan förändra sin verklighet genom att studera och följa sitt hjärta 🧡 och sin dröm, på skolan finns alltid volontärlärare från hela

instruistoj el la tuta mondo, plej ofte estas el Skandinavio, la plej multaj volontuloj estas okcidentaj virinoj kiuj iras sen vualas kaj estas modeloj por la infanoj, la infanoj havas lernejkorton adaptitan por ludado per grimpkadroj, la rezultoj de naciaj testoj igas la lernejon unu el la plej bonaj dek kaj ofte la supraj kvin sur Zanzibaro.

Kaj pri la vualoj: Se la infanoj ne estus permesitaj porti siajn vualojn al la lernejo, la lernejo ne estus povinta ekzisti. Kelkfoje oni devas labori obstine kaj celkonscie por la sana kaj bona en la kadro al kiu vi devas rilati. Mi pensas tiel. Kun respekto al la fakto, ke aliaj pensas malsame. Super kaj eksteren. Nun mi naĝos. Brakumojn. 🤗

världen, vanligast är från Skandinavien, de flesta volontärer är västerländska kvinnor som går utan slöja och utgör förebilder för barnen, barnen har skolgård anpassad för lek med klätterställning, resultaten från nationella prov gör skolan till en av topp tio och ofta topp fem på Zanzibar.

Och när det gäller slöjorna: Om inte barnen hade fått bära sin slöja i skolan hade skolan inte kunnat existera. Ibland får man envist och målmedvetet jobba för det friska och goda inom de ramar man har att förhålla sig till. Så tänker jag. Med respekt för att andra tänker annorlunda. Over and out. Nu ska jag bada. Kram på er. 🤗

Pri sveda poemkonkurso

Bertil Nilsson skribas:

Inter la nomumitaj poezikolektoj por la Sveda Radio-Poezio-Premio estas "Trejnado por soleco kun Majken Johansson" de Hanna Hallgren.

Kiam mi en junaĝo fariĝis membro de Malmö Esperanto-Asocio, la memoro pri Majken Johansson ankoraŭ estis tie. Ŝi estis konata pro tio, ke kune kun aliaj junuloj faris aventuran ekskurson sur la Öresund.

Sed la kulturo de Esperanto-Asocio ne estis tio, kion ŝi finfine elektis. Anstataŭe, ŝi iĝis la kantisto kaj poeto de la Savarmeo. Literatura akademiulo

Paul Tenngart skribis pri ŝia vivo en "Livsvittnet Majken Johansson".

Bertil Nilsson

Majken Johansson

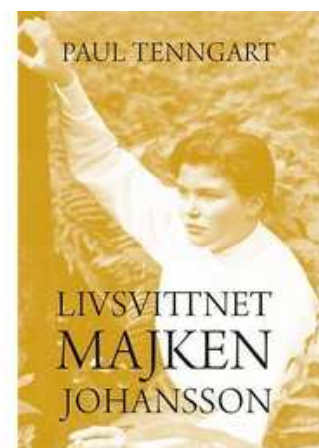
Bland de nominerade diktsamlingarna till Sveriges Radios lyrikpris finns "Ensamhetsträning med Majken Johansson" av Hanna Hallgren.

När jag som yngling blev medlem i Malmö Esperantoförening fanns minnet av Majken Johansson fortfarande kvar. Hon var känd för att tillsammans med andra ungdomar ha gjort en äventyrlig utflykt på Öresund.

Men kulturen i esperanto-föreningen var inte det som hon slutligen valde. Istället blev hon Frälsningsarméns sångare och poet. Litteraturvetaren

Paul Tenngart har skrivit om hennes liv i "Livsvittnet Majken Johansson".

Bertil Nilsson

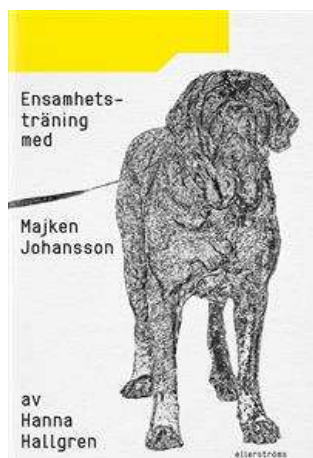
El interreto:

Majken Emma Lillemor Johansson, naskiĝis la 7-an de aŭgusto 1930 en Malmö, mortis la 11-an de decembro 1993 en paroĥo Engelbrekt en Stokholmo, estis sveda savsoldato, poeto kaj tradukisto. Dum la 1950-aj jaroj, Majken Johansson estis nombrita kiel membro de la tielnomita Lundagruppen.

Post malfacilaj kreskkondiĉoj, ŝi okupiĝis pri akademiajn studojn en Lund. Majken Johansson atestis kun granda malkaŝemo pri sia alkoholismo kaj sia kristana konvertiĝo, kiu estis sekvita per aliĝo al la Savarmeo. Ŝi publikigis ses poemarojn.

Majken Emma Lillemor Johansson, född 7 augusti 1930 i Malmö, död 11 december 1993 i Engelbrekts församling i Stockholm, var en svensk frälsningssoldat, poet och översättare. Majken Johansson räknades under 1950-talet som medlem i den så kallade Lundagruppen.

Efter svåra uppväxtförhållanden bedrev hon akademiska studier i Lund. Majken Johansson vittnade med stor öppenhet om sin alkoholism och sin kristna omvändelse som följdes av inträde i Frälsningarmén. Hon kom att publicera sex diktsamlingar.

Trejnado al soleco kun

Majken Johansson

De Hanna Hallgren

En Trejnado por Soleco kun Majken Johansson, rakontoj pri ĉielo kaj infero, vivantaj kaj mortintoj, estas plenplenaj.

Jen poetoj kaj hundoj, oficiroj de Savo, alkoholuloj kaj kukisto juĝita pro spionado. Vintraj pomoj, elfoj kaj tamburaj brigadoj.

Heteroseksema teologia licencito ĉe Upsalo-Universitato preterpasas biciklante. Spiritismo kaj Spiritoj. Amo kaj libera kolkantado kaj lesbeco. En la lingva mondo de Hanna Hallgren oni nomas ĝin paroli amaran prozon. Por kribi la mutajn kudrerojn, kiuj ĉirkaŭas la atestaĵon.

I Ensamhetsträning med Majken Johansson trängs berättelser om himmel och helvete, levande och döda.

Här finns poeter och hundar, Frälsnings officerare, alkoholister och en konditor dömd för spioneri. Vinter äpplen, tomtar och tamburinbrigader.

En heterosexuell teologie licentiat vid Uppsala universi tet cyklar förbi. Spiritism och sprit. Kärlek och frihalsad sång samt lesbicitet. I Hanna Hallgrens språkvärld kallas det för speak bitterness-prosa. Att skrika ut de stumma stygn som omger vittnesbördet.

Hundo, vi mia hundo,

Kien ni iras hodiaŭ? Kien ni povas iri?
Kia vojo estas por ni? Kiaj spuroj
en la sablo, kiaj akvoj
pro nia soifo,
kien ni kuraĝas iri, kiam ni iras
en du-tempo, tri-tempo,
meloditakto, en nia pia sindonemo
Ni trejnas en soleco eksterpaŝe
Mi riproĉis vin
vi trenis min
en la pluvo, miaj manoj...

Hund, du min hund,

Vart ska vi gå idag? Vart kan vi gå
Vilken stig är för oss? Vilka spår
i sanden, vilka vatten
för vår törst,
vart törs vi gå när vi går
i tvåtakt, tretakt,
tralltakt, i vår andakt
Vi tränar oss i ensamhet i otakt
Jag har skällt på dig
du har släpat mig
i regnet, mina händer...

"La 16 reguloj" kaj la pentristo Carl Larsson

Les 16 règles de grammaire

Inga Johansson trovis ĉi tiun ligilon kun 31 bildoj de la sveda pentristo Carl Larsson:
<https://bobkordeo.github.io/ILO/Kursoj/reguloj.pdf>

La celo estas instrui esperanton per la franca lingvo:

"Règle 1. Chaque mot se prononce comme il est écrit * La plupart des lettres se prononcent comme en français sauf..."

Interese, ke francoj elektas svedan pentriston por ilustrati la 16 regulojn.

En multaj svedaj hejmoj oni povas trovi pentraĵojn de Carl Larsson. Sed ne nur

pentraĵoj. Jen teleretoj por sandviĉoj. Pletoj ankaŭ tre oftas. /Siv

ESPERO, germana entrepreno, kiu apogas kaj la protekton de minacataj bestoj kaj Esperanto

Jen informo de la fondinto, Tim Weinel:

La juna germana moda noventrepreno Espero el Germanio uzas Esperanton en sia firmaonomo kaj kombinas ekonomion kaj ekologion kun sia komerca modelo.

Kio estas speciala pri espero estas ke 25% de ĉiu vestaĵo vendita iras al organizo por la protekto de endanĝerigitaj specioj. En la reta vendejo, vi povas vidi trarigibile sub ĉiu unuopa objekto, kiu organizo estas subtenata per la respektiva peco kaj kiu bestospecio estas tiel protektita.

“Espero ne estas nur vestaĵo. Ĝi estas multe pli ol tio. Kun ĉiu peco, vi redonas ion al la naturo,” diras Tim Weinel, la iniciatinto de la projekto.

Nuntempe estas entute 8 organizoj kiuj estas subtenataj de la vendo de la vestaĵoj, inkluzive de la protekto de leonoj, elefantoj aŭ rinoceroj. Ĉio estas produktita juste, daŭrigeble kaj vegana. La firmao ofertas ĉemizojn, kapuĉojn, ŝvitĉemizojn kaj ŝvitpantalojn por viroj kaj virinoj. Ĉemizoj havas prezon de 34,90 eŭroj, dum ŝvitĉemizoj kaj kapuĉoj estas 54,90 eŭroj. Ili estas haveblaj en multaj koloroj kaj grandecoj. Espero liveras tra la tuta EU kaj funkciigas sian retan vendejon en la germana kaj la angla.

Estante aldoniĝos ankaŭ Esperanto. Espero elektis Esperanton por ĝia nomo, ĉar ili volas batali tutmondan problemon per sia projekto, por kiu necesas nur unu lingvo. La nomo ankaŭ signifas ĝuste tion, kion espero volas apogi.

Tio estas espero povi kontribui parton al la protekto de ĉi tiuj endanĝerigitaj specioj. La celo estas establi la firmaon Espero sur la merkato. “Per ĉiu peco de espero, vi kontribuas fari la mondon pli bona loko protektante bestojn per ĝi. Tio sentas bone, ĉu ne?” diras fondinto **Tim Weinel**. Pliaj informoj troveblas sub www.esper-clothing.de.

The young German fashion start-up espero from Germany uses Esperanto in its company name and combines economy and ecology with its business model.

What is special about espero is that 25% of every piece of clothing sold goes to an organization for the protection of endangered species. In the online store, you can see transparently under each individual item which organization is supported with the respective piece and which animal species is thus protected.

“Espero is not just clothing. It is so much more than that. With each piece, you give something back to nature,” says Tim Weinel, the initiator of the project.

Currently, there are a total of 8 organizations that are supported by the sale of the clothing, including the protection of lions, elephants or rhinos. Everything is produced fairly, sustainably and vegan. The company offers shirts, hoodies, sweatshirts and sweatpants for men and women. Shirts are priced at 34.90 euros, while sweatshirts and hoodies are 54.90 euros. They are available in numerous colors and sizes. Espero delivers throughout the EU and operates its online store in German and English. In the future,

Esperanto will also be added. espero chose Esperanto for its name because they want to fight a global problem with their project, for which only one language is needed. The name also stands for exactly what espero wants to stand for.

For the hope to be able to contribute a part to the protection of these endangered species. The goal is to establish espero on the market. “With every piece of espero, you contribute to making the world a better place by protecting animals with it. That feels good, doesn’t it?” says founder **Tim Weinel**. Further information can be found under www.esper-clothing.de.

Jen kelkaj ekzempleroj pri la sortimento por virinoj....Komprenble troviĝas ankaŭ vira sortimento. Se iu volus bluan aŭ verdan ĉemizon – certe la firmao ofertas tian. /Siv

Bildo kaj filmo pri Marjorie Boulton

Inga Johansson diras:

På denna länk kan man både läsa och höra om boken Faktos kaj Fantazioj:

<https://www.youtube.com/watch?v=9H6dfXOZqWo>

Det är min bästa bild av M.B. i min kökssoffa från 1997.

”Sur bluaj planedoj” eldoniĝis en 2021

Aŭskultu la interretan intervjuon kun la verkistino fare de Thierry Spanjaard.

EsKu – Epizodo 08 – Laure Patas d’Illiers

https://vk.com/video-33618740_456239554

En la intervjuo Laure klarigas sian elekton skribi multajn mallongajn novelojn, anstataŭ longan romanon. Por ŝiaj gelernantoj de esperantaj kursoj ŝi tiele faras tekstojn. Legantoj preferas mallongajn tekstojn.

Mi ĵus finlegis ŝian sciencfikcian novelaron: **Sur bluaj planedoj**. Ĝi konsistas el 22 noveloj. Geografie ili okazas sur la tero, sur diversaj planedoj, aŭ en kosmoŝipo. Tempe ili troviĝas en pratempo, en nuna tempo, en estonta tempo. Konfliktoj ekas ĉie kaj la solvo povas esti diversaj, diplomataj aŭ ofte tre krudaj. Amo inter malsimilaj estaĵoj oftas. Mi miras pri la fantaziaj noveloj kun fantaziaj nomoj. Averaĝe estas almenaŭ tri novaj nomoj en ĉiu rakonto. Tri oble 22 ĉapitroj estas 66 diversaj nomoj. Eble ne sufiĉas. Vi povas mem kalkuli!

Ĉu la homoj estas tiom flekseblaj ke ili povas senti sin hejme sur fremda planedo, mi demandas al mi. AI – artefarita Inteljekto – ludas grandan rolon. Se ekz. vi volus bebon, sed ne la laboron pri ri, vi povas mendi artefaritan, kies plorkriojn vi povas malŝalti por ne ĝeni la najbarojn.

Live Dek skribis en la antaŭparolo: *”Sidiĝu kiel eble plej komforte.... ĉar en la sekvaj*

paĝoj atendas vin klonoj, artefarita intelekto, serĉado de nova planedo por la homaro, miskomprenoj jen en interkulturaj interŝanĝoj, jen en niaj rilatoj kun nia nova nenatura medio, diversaj murdoj, eblaj kaj neeblaj amoj, vojaĝsaltoj en la tempo, paradoksoj, klostrofobiecoj, tur-urboj, k.t.p.

Mi rekomendas la libron por kursoj, libro-rondoj kaj por via propra plezuro. /Siv

Troviĝas multaj esperantaj gazetoj en la mondo

Josef Kříž el Ĉeĥio donas al ni ekzemplon pri **japana gazeto**. **Novajoj Tamtamas** estas el Jokohamo. N-ro 370 (januara numero) ĵus aperis.

Adreso al la redakcejo:
tamtam@googlegroups.com

Abono po jare: 10 EUR

La gazeto estas legebla ankaŭ per la ligilo:

<https://www.esperanto.yokohama/novajhoj-tamtamas/>

Someroj ĉe Sten Svenonius en Kvarnabo

El la albumo de Ingegerd

Sten bonvenigis la membrojn de la Esperanta klubo al sia somerdomo. Estis festeno al kiu ĉiu kontribuis. Seĝoj, manĝiloj, manĝoj kaj trinkaĵoj. Ofte estis suna vetero, estis somero kaj ni interrilatis ekster la eta somerdomo.

Sten 2014.

Sur la altano 2014.

Multajn bonajn memorojn, ni ĉiuj havas. En ĉi tiu bildo ni sidas sur la altano kaj ludas la esperantan ĵetkub-ludon kaj tiu ĉi ludo estas diabola.

Multaj pad-eroj sur la ludplano montris malantaŭen kaj dum la ludo Aino ofte devis reveni al la komenco. La personoj sur la bildo estas Christin, Sten, Lasse, Margareta, Aino, Brita kaj Helfrid. Estis bona ludo por junaj kaj maljunaj ludantoj.

Birgitta kaj Helfrid, du tre bonaj esperantistoj ĝuas la someron.

Birgitta kaj Helfrid 2014.

Fjäriln vingad 2014.

Aldufluto ludas "Flirtas Haga papilio". Christin ofte ludas iun melodion dum la kunvenoj kaj nun ŝi staras sur la sojlo de la somerdomo.

Kontribuifesteno 2015

Pup teatro 2015

En tiu somero ni ludis "Ruĝkufolino kaj la lupo".

Ĉiu somero kiam ni visitis Sten, li instruis, per prelego, kiel la necesejo funkcias.

Tiu ĉi gvidis la virojn arbaren, la virinoj kiu ne estis teknike lertaj, sin detenis visiti la necesejon kaj la aliaj demandis novan fojon, en la sveda lingvo.

Neceseja prelego 2015.

Dum multaj jaroj ni festis ĉirkaŭ la tabloj ĉe Sten Svenonius kiu estas la prezidanto en la klubo en Malmö. Malsimilaj membroj partoprenis en malsimilaj jaroj kaj ofte Andreas aranĝis poentajn promenadojn, kiam ni lernis pli da Esperanto.

Ĉirkaŭ la tablo 2015.

Ĉirkaŭ la tablo 2016.